

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 28/2007 vp

Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä marraskuuta 2007 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta (HE 136/2007 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on antanut asiasta lausunnon (TyVL 9/2007 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Esko Salo, sosiaali- ja terveysministeriö
- asiantuntija Antti Kondelin, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- sosiaalipoliittinen asiantuntija Pirjo Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- lainopillinen asiamies Outi Tähtinen, Suomen Yrittäjät ry.

Lisäksi Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry on antanut asiasta kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia. Muutosten tavoitteena on edistää työaikapankkijärjestelmän käyttöä työpaikoilla. Esityksessä ehdotetaan tarkennettaviksi säännöksiä niissä tilanteissa, joissa työaikapankin käytöllä on vaikutuksia työttömyysetuuksiin. Ehdotetut muutokset koskisivat etuuden

saamisen yleisiä edellytyksiä, työssäoloehdot ja työttömyysetuuden sovittelua. Lisäksi esityksessä ehdotetaan parannettavaksi niiden vanhuuseläkkeelle jääneiden asemaa, jotka toimivat tehtävissä, joissa on eroamisikä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Työaikapankki

Työaikapankki on työntekijöiden työaikajärjes-

tely, josta tehdään yritys- tai työpaikkakohtaisesti kirjallinen sopimus. Työaikapankkiin voidaan säästää työaikaa, ansaittuja vapaita tai vapaa-ajaksi muutettuja rahamääräisiä korvauksia

ja yhdistää näitä toisiinsa. Työaikapankkiin säästettäviä eriä voivat olla esimerkiksi liukuvaan työaikaan liittyvät tasoituserät, lisä- ja ylityöt, työajan lyhennyserät, vapaaksi vaihdetut lomarahat, vapaa-ajaksi muutetut työaikakorvaukset sekä vuosilomalain mukaiset säästö-vapaat.

Työaikapankki eroaa muista työaikajärjestelmistä siinä, että työaikapankkiin säästettyjen erien alkuperää ei seurata eikä niiden käytölle aseteta aikarajoja. Työaikapankkiin säästetään ensisijaisesti työaikaa, ja säästöt nostetaan ensisijaisesti palkallisena vapaa-aikana. Vapaa-aikaa voidaan myös lainata työaikapankista velaksi.

Työpaikoilla on ollut pitkään käytössä työaikapankkijärjestelmiä ja työmarkkinoiden keskusjärjestöt ovat suositelleet niiden käytön lisäämistä. Toimiva työaikapankkijärjestelmä voi parantaa työn ja perhe-elämän yhteensovittamista sekä lisätä työn tuottavuutta. Se voi myös vähentää tarvetta lyhytaikaisiin lomautuksiin. Yhtenä esteenä työaikapankkijärjestelmän laajentumiselle on pidetty sitä, ettei nykyisessä lainsäädännössä ole selkeitä säännöksiä työaikapankin vaikutuksista sosiaaliturvaetuuksiin.

Työaikapankin vaikutukset työttömyysturvaan

Lakiehdotuksella säädetään siitä, miten työaikapankkiin säästetty tai sieltä nostettu työaika otetaan huomioon työttömyysturvassa tutkittaessa työssäoloehdon täyttymistä ja laskettaessa päivärahan perusteena olevaa palkkaa. Valiokunta pitää näiltä osin sääntelyä asianmukaisena.

Työttömyysetuuden saamisen uudeksi rajoitukseksi lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentissa ehdotetaan, että kahden kuukauden kuluessa ennen lomautuksen alkamista tai lomautuksen aikana työaikapankista maksettu rahakorvaus estää työttömyysetuuden maksamisen ajalta, jolle korvaus jaksotetaan. Työaikapankkijärjestelmän yhtenä tavoitteena on estää tai vähentää lomautuksia. Perustelujen mukaan rajoituksella halutaan tukea tätä tavoitetta.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on kiinnittänyt huomiota työntekijälle aiheutuviin työttömyysturvan menetyksiin tilanteissa, jossa hän

on nostanut työaikapankista rahaa lomautusta edeltäneen kahden kuukauden aikana tietämättä tulevasta lomautuksesta tai lomautuksen aikana. Tällaisten tilanteiden syntyminen lienee käytännössä harvinaista, koska rahakorvauksen nostaminen työaikapankista annettujen suositusten mukaan on poikkeuksellista ja tapahtuu vain työpaikkakohtaisesti sovitulla tavalla. Esityksen perustelujen mukaan rahakorvausta käytettäneen yleensä työsuhteen päättymistilanteissa ja purettaessa työaikapankki yksittäisen työntekijän osalta.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta pitää olennaisena kysymyksenä sitä, tarvitaanko ehdotetun 6 §:n 3 momentin säännöstä kahden kuukauden aikarajasta työaikapankin käytön ohjaamiseksi rahakorvausten sijasta vapaiden käyttöön vai onko työaikapankista työpaikalla tehty sopimus ohjauksena riittävä, kun työaikapankin käyttöä ei muullakaan tavoin ole lainsäädännöllä tarkasti säännelty ja kun rajauksesta saattaa aiheutua työntekijälle työttömyysturvan menetyksiä. Valiokunta pitääkin tarpeellisenä, että nyt hyväksyttävien säännösten soveltamiskäytäntöä seurataan, jotta kyseisen rajauksen tarpeellisuutta voidaan arvioida ja tehdä muutkin sellaiset muutokset, jotka mahdollisesti osoittautuvat työaikapankin käyttöä rajoittaviksi.

Työaikapankin vaikutukset soviteltuun päivärahaan

Soviteltuun työttömyysetuuteen on oikeus osaaikatyössä työskentelevällä työnhakijalla, jonka työn osaaikaisuus perustuu esimerkiksi työnantajan aloitteesta tapahtuneeseen työajan lyhentämiseen tai siihen, että työaikaa on lyhennetty lomautuksen johdosta. Lakiehdotuksessa säädetään siitä, miten työaikapankkiin säästettyä tai sieltä nostettua työaikaa käsitellään tutkittaessa sovitellun työttömyyspäivärahan saamisen edellytyksiä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on kiinnittänyt huomiota työaikapankin käytöstä soviteltua päivärahaa saaville aiheutuviin ongelmiin. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta toteaa, että työaikapankin käyttö soveltuu lähtökohtaisesti huonosti henkilöille, jotka vasten tahtoaan tekevät

lyhennettyä työpäivää tai osa-aikaista työtä ja ovat työvoimatoimistossa kokoaikaisen työn hakijoina. Soviteltua päivärahaa saaville se ei myöskään ole taloudellisesti kannattavaa, mikä seikka on tarpeellista tuoda esiin tiedottamisessa. Säännösten toimivuutta on näiltäkin osin tarpeen seurata.

Vanhuuseläkettä saavan oikeus työttömyys-etuuteen

Lakiehdotuksen mukaan niillä työnhakijoilla, jotka saavat vanhuuseläkettä sen johdosta, että he ovat saavuttaneet valtion eläkelain 8 §:n 1 momentissa (1295/2006) tarkoitetun eroamisikänsä, olisi jatkossa oikeus työttömyysetuuteen. Muutos parantaa niiden vanhuuseläkkeelle jääneiden asemaa, jotka toimivat tehtävissä, joissa on yleistä eläkeikää alhaisempi pakollinen eroamisikä ja joilla vanhuuseläkkeen saami-

nen on estänyt työttömyysetuuden saamisen. Näistä tehtävistä eläkkeelle jääneelle henkilölle tulee oikeus työttömyysturvaan, jos hän työllistyy ja joutuu myöhemmin työttömäksi. Valiokunta pitää myönteisenä, että hallituksen esitys korjaa nyt epäkohdan, joka syntyi vuoden 2005 alusta työeläkelainsäädännön uudistamisen johdosta työttömyysturvaan hyväksytyjen muutosten vaikutuksesta ja jonka korjaamistarpeeseen valiokunta on kiinnittänyt aiemmin huomiota (StVM 27/2005 vp).

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Rehula /kesk
vpj. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
jäs. Risto Autio /kesk
Maria Guzenina-Richardson /sd
Hannakaisa Heikkinen /kesk
Arja Karhuvaara /kok
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd

Jukka Mäkelä /kok
Päivi Räsänen /kd
Pertti Salovaara /kesk
Paula Sihto /kesk
Anni Sinnemäki /vihr
Lenita Toivakka /kok
Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää,
valiokuntaneuvos Harri Sintonen.